

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Turbo, sive moleste et frustra per cuncta divagans
ingenium**

Andreä, Johann Valentin

Altorfii, 1620

Scena III.

[urn:nbn:de:bsz:31-138638](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-138638)

permisisti reliquum, In jus, natura: quid
n. peccavi, ut me infra animalium omni-
um sortem condemnares? Sed compri-
mam me, ne meis ejulatibus tibi volu-
ptatem faciam, ô dura verbera, verbera,
hoc tibi duritie meâ eripiam, ne delecte-
ris, & inter plagas tuas tibi insultabo. O
dolor nihil agis! Vah cor mihi collique-
scit, & indignitatis igne corpus meum,
conflagrat. Egône is sum, quem Poëta,
Tragœdiis suis eligere potuisset? tace,
Turbo, obmutescere, & hanc loquacem a-
nimam suffoca. heu, heu mihi! quæ hæc
sunt, itâne nuspiam solus sum? Ah tene-
bræ, arbuta, umbræ, regite me.

SCENA III.

Sapientia cum Choro.

Fama. Dives, Sciens.

Honoratus, Felix, Turbo.

Sap. **P**ROclama Fama, quæ iustâ es elo-
qui. Fama. *Audite mortales, ne
quis posthac aut opes, aut scientias, aut ho-
nores, aut vitam beatam à Fortuna frustra
expectet, aut petat, sed quotquot ea ambi-
unt Boni Sapientiam convenient, qua da-
tura est hodie singulis, qua petierint.* Sap.
Mira-

Mirabor, si quis accedat. Fama. *Audite
mortales &c.* Sap. Nemone commoverur?
Ver. Dixine tibi Sapiētia paucissimos ef-
se, q nostri curā tāgatur? Sap. Sed illi pau-
cissimi ubi sunt; Fama. *Audite mortales &c.*
Sap. Ita nunc est. Qui sapiunt, delitescūt,
tacent, expectant. Ver. Nō puto nobis de-
futuros aliquos, jam fama quartā plagā
respicit. Fama. *Audite mortales &c.* Ver.
Ecce! Dives. Credāne ego Sapiētiā
mihi thesauros daturam? Vah splendidū
confessum! Sap. Quis tu es? Div. Ha, nōn-
ne ex sacco coniiicis? Sap. Quid tibi vis?
Div. ut hunc mihi sacco auro impleas.
Sap. Non tibi haetenus licuit satis corra-
dere? Div. Nō, nam & trans mare & sub
terra, & laborib. & supputationib. & dex-
teritate, & terrā nascentib⁹ q̄sivi, ut di-
tescerē, sed frustra. Sap. Quantum petis?
Div. Tantū quadraginta millia ducato-
rū. Sap. Et acquiesces? Div. Erravi, sexa-
ginta millia. Sap. Sed tum acquiesces?
Div. Obsecro te, ne succēseas mihi, liceat
centum millia petere, propter p̄fectio-
nem numeri. Sap. Concede ad scamnum
illud. Acq. Aperi sacco, & accipe Acq̄-
scentiam; Med. Et adjuuge Mediocrita-

tem. Simp. Et ad iice Simpliciter. Sap.
Ita ditissimus eris. Div. Sumne ego stultior, an vos? quid hoc est? vah impostura! male vobis sit! mihi domum properandum est, ne quid interea fures abstulerint. Ver. vides ingenia hominum? sed euge inflatum, turgidulum, nitidulum, comtulū! Sci. Profecto hic Parnassus est, nisi quod Pegasus non intueor. Sed quo genere exordiar, didascalione, an demonstrativo? certe grandi. Sap. Quid tu tecum murras, amice? Sci. Si quid est in me ingenii, quod scio, quod sit exiguum, ut dicendi facultatis, quod sterilem agnosco, merito ad te defero, incluta Regina, ut cum de studiis meis, profectibus & literariis tentaminibus, tu sola cognoveris, indicaverisque; ego quod addere mihi, quam via favorem tuum mihi promereri. Sap. Abrumpe mi homo, quod petis? Sc. Sine me Regina pervenire, si placet, quod volo? & audies singula. Sap. Quid in manu geris? Sci. Vah jam explicaturus eram. Sap. Nonne per infundibulum hoc, vis tibi infundi Artes, scientias? Sc. Non bene accepisti, pace tua dixerim, hoc meum attuli infundibulum, ut cum tuo conferrem. Sap. Ita fiet, secede ad illud

Iud scamnum. Iud. Itaq; infundo tibi iudicii decem mensuras. Erud. Et solidæ Eruditionis viginti. Cont. Et exactæ contemplationis triginta. Sap. Addire Helleborum. Sci. Sumne ego stultus? cui sic illudatis. Sap. Benè dixisti. Sci. Malè peream, & Musas omnes habeã iratas, nisi me iusto libro satyrico ulciscar. Sap. Abi Satyre. Sci. Vah ad Scientias ibam, & librorum strues, hic mera infania est. Sap. Abi hem monstrum? Hon. Quid faciam, mihi ne detrahendus pileus est? Mulieres sunt, nescio, quo fato huc venerim, metuo risum. Sap. Quis tu es? Unde venis? qd vis? eloquere. Hon. Aliter vocatus sum. Sap. Quid petis? Hono. Me-----

tollere humo, & sublimè virũ volitare p ora.

Sap. Cui bono? Hon. Valet. Sap. Expecta: jam dabitur tibi, q̃ intractabilis es? Tran. Accipe ornamentũ tuum Trãquil-
litatem. Tol. Et infide asino tolerantia.
Soli. Et tege te solitudine. Ho. Scelestissima meretriculæ! Sap. Mors, Mor: Hem tibi scelus! Hon. Væ mihi! Sap. magno onere liberatæ sumus, sed qd hic cunctabundus vult & suspirans? Fel. Ah! utinam tãdem via cõtingat, qua felix sim! haete-

H 5 nus

nus omnes sefellert. Sap. Quid desideras, mi homo? Fel. Ah Sapiencia, jam dudum est, q. felicitatē quæro, hâc, illâc, intus, foris: suprâ, infrâ; nuspiâ est, succurre q̄so, nam felicitatē quærendo, ppetuûm infelix sum. Sap. Anne quæsiuisti in veritate? Fel. Nondum. Mors. Sed apud me? Fel. Phy! Deus me seruet. Sap. Equidem præter has tibi felicitatem nullam dabo. Fel. Nullam? Mors. Nullam unquam. Fel. Ego abeo, nam frustra quæsiui. Sap. *Sic est, Ubi bona hominum reposita sunt, ibi quærere nolunt: alibi omnes terras perfodiunt, omnia maria transcurreunt.* Ver. Nemone restat? Sap. Nemo. Ve. Hem! quis hic proreperit? Sap. Ah miserum spectaculum! Turb. Heu mihi! Sap. Quis tu es? Turb. Heu mihi! Sap. Quid vis tibi? Turb. Heu mihi! Mors. Hunc ego hominem, abfolvam. Turb. Obscuro te Sapiencia. Sap. Quis est? Turb. Ego Turbo sū. Sap. Hec tunc Turbo es? T. Heu mihi? Sap. Cur huc venisti? Turb. Omnia habes Turbo sum. Sap. Tūc ille fortunatus, volūtatē tuæ arbiter? Omnium vitæ generum explorator? Naturæ examiner? Turb. Cū ceta fui, conducit nihil. Sap. Quin alia ad huc

huc tibi supersunt, ea tentes. Turb. Heu,
heu mihi! Sap. Surge mi fili, surge: nam
satis mihi notus es: venisti tandem, quod vos
lucisti, sed via indirecta. Erigite eum. Ver.
Libenter. Surge Turbo, non deiciaris am-
plius. Turb. *Qui jacet in terra, non habet,
unde cadat.* Sap. Erigite eum, cum homi-
nibus nobis res est, non canibus. Quid do-
les, Turbo? quid accidit tibi? Turb. Ah
Ego ab omni aetate te quaesivi, nec reperi.
Sap. Ubi quaesivisti? Turb. Vah molestus
Catalogus est; in Literis, Experientia, fa-
ma, Artibus, Corporis formatione, Lin-
guis, Amore, Odio, Gaudio, Tristitia,
Conversazione, Solitudine, & Naturae
cunctis Angulis. Sap. Male quaesivisti
Nunquamne intra te investigasti. Tur. Ah
quid Turbo intra se habeat solidi? Mare
vanitatum Turbo est. Sap. Cogita, non in-
tra te illas enatas esse, sed violenter intru-
sas, per sensuum januas. Sed anne apud
Deum me quaesivisti? Turb. Scio sapien-
tissimum Deum, at ego terrenam Sapien-
tiam affectabam. Sap. *Profecto quicumque
extra Deum ullum bonum querunt, nun-
quam non malum inveniunt.* Verum,
nonne mirabile est nobis de omni eo,
quod

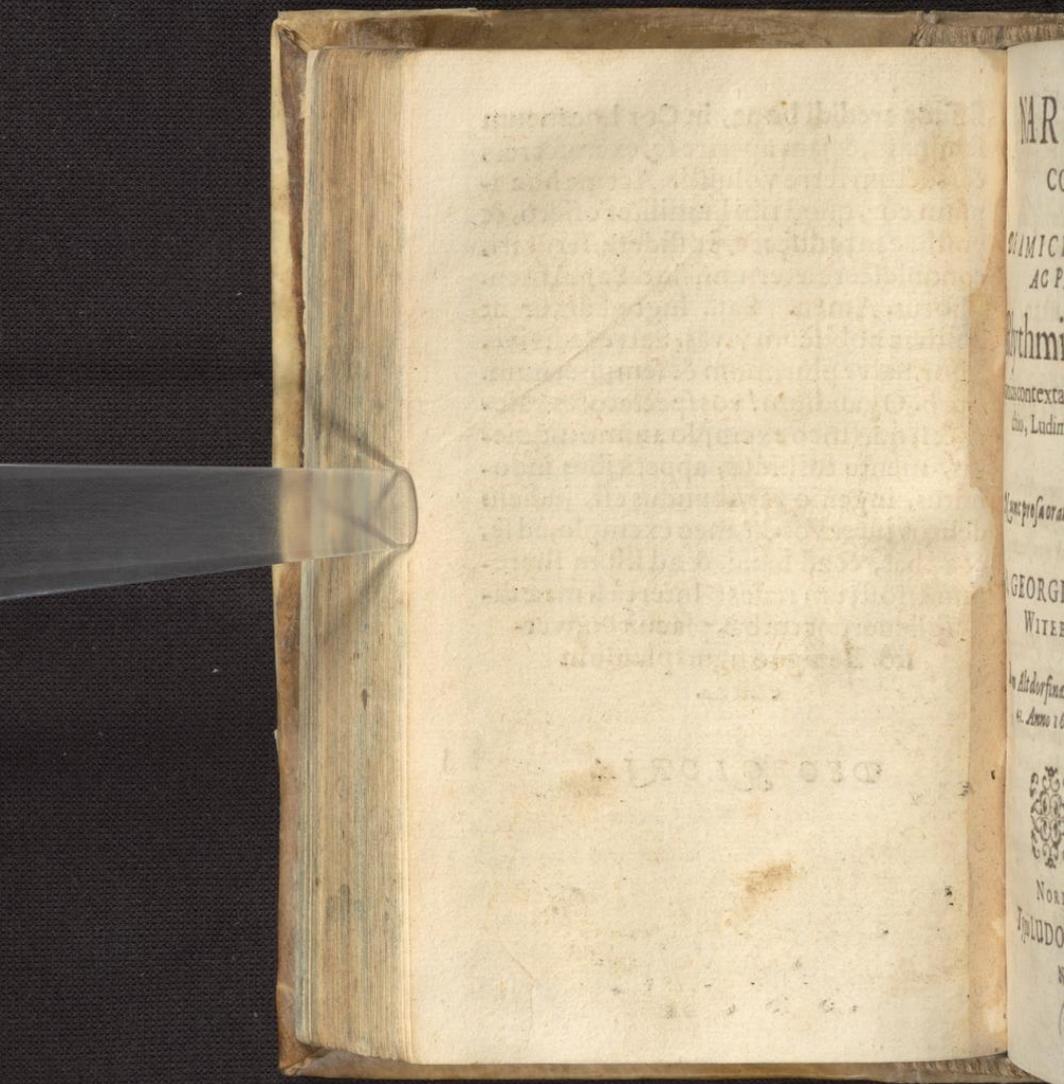
quod homini Christiano cum Deo inter-
cedit, satis constare, nec tamen velle ab
eo scopum ac vitę regulam accipere, sed
plerosq; gaudere, si veluti oblivisci pos-
sint Dei, & humano vivere more aulint,
q̃ multi optant Deum non omnipoten-
tem, non omniscium, nō omnipræsente.
Turb. Exhorresco. Sap. Itaq; nō lugebis,
nuspiam te in Mundo quietem, volupta-
tem, aut solidi qd boni reperisse, omnia
infausta, vana, ridicula, incerta, fallacia
fucata, turbida habuisse. Sed lugebis, to-
ties præterisse Sapientiam, quæ astitit,
provocavit. Turb. Méne? Sap. Te equidē.
Nam quoties usq; impegisti, tum te ego
revocavi, quoties de Deo bona cogitatio
succurrit, Ego astiti, quoties Mundū risi-
sti, ego suggessi. Turb. Itáne invisibilis es?
Sap. Et invisibilis, & tolerans, & silens, &
pauper, & si ita placet, agrestis, ac ridicu-
la: tu verò plurimùm errasti, cū me in-
ter sciolos, aut pomposos, aut gesticula-
tores, aut turbidos, aut streperos, aut nu-
gatores quæreres. Turb. Ah Sapientia!
de his nunq̃ admonitus sum, sed judica-
vi mihi Mundum explorādum, & pene-
trandum, perfodiendum & discurren-
dum,

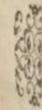
dum, usq; dum reperirem quietis, scientiæ, excellentiæ sublimem locum sc. sciendum aliquid erat. Mors. *Satis scit qui scit mori.* Med. *Satis scit, qui scit modum.* Con. *Satis scit, qui scit Mundum.* Sol. *Satis scit, qui se scit.* Ver. *Satis scit, qui Deum scit.* Turb. Sed habere aliquid necesse est. Iud. *Rationem habere, abundè est.* Ver. *Deum habere abundè est.* Turb. Sed posse aliquid jucundū est. M. *Posse more sufficiat.* Turb. Sed quis illa, sciet, nonne etiam notus sim? Mors. Mihi notus eris, cōfide. Inte. Bonis notus eris, confide. Iud. Tibi notus eris, cōfide. Ver. Deo notus eris, confide. Tur. Vah, quam longè alia hæc sunt, q̄ alibi audio. Nunc ego nec paupertatem timeo, nec infamiam, nec ignorantiam. Sap. Jam resipis. Tur. Et mecum acquiescam. Sap. Benè Turb. Et vanitates ridebo. Sap. Ita. Turb. Et filebo, tolerabo, vitabo. Sap. Optimè. Turb. Et mihi ipsi acutus inspector, censor, iudex, herus ero. Sap. Euge mi fili! Turb. Quoquo me jam verto, omnia placent, omnia serena sunt, tuta, composita. Sap. Nempe quia expulisti turbatores tuos. Turb. Non ego posthac Turbo vocabor, sed Serenus. Sap. Ne properes fili, super-

superfunt tibi insidie, à Sathana, Mundo,
Carne, quas nunquam ita devinces, ne
non vulnereris. Turb. Itaq; ad Christum
me conferam. Sap. Sapis. Ver. Is tibi ex-
plicabit, quàm expediat tibi sub hâc car-
nali sarcinâ non nimium sapere. Tran.
Idem tibi aperiet, quàm tibi conducatur,
nô nimium quiescere. Acq. Et quàm tibi
profit, non semper consolatione ac do-
nis abudare. Med. Et quàm conferat tibi
cum Mundi fluctibus cõflictari. Jud. Quâ
utile sit tibi, de rebus divinis iudicium su-
spendere. Eru. Quàm fructuosum, pluri-
mum ignorare. Inte. Quam tuâ referat;
Adami tectam malitiam, & simulatam;
bonitatem agnoscere. Simp. Quàm com-
modum tibi sit, hominibus stultum vide-
ri. Tol. Quàm tuâ intersit, cruce carnis
pigrítiam excitare, luxuriam cohibere.
So. Quo tu bono te intra arcam includas.
Cont. Quâ tuâ felicitate in Dei actionem,
comœdiam, magnalia, sis intectus. Mors.
Quâ tuâ necessitate tandem hanc mise-
ram, imperfectamq; vitam finias. Turb.
Creator Deus, Benefactor Christe, Illu-
minator Spiritus, quas tibi grates referâ,
qui, quæ abscondita hâc tenus, & abstru-
tissima

fissima credidi bona, in Cor hoc meum
feminasti, & jam aperire se, excrescere,
& fructum ferre voluisti. Accipe hoc ip-
sum cor, quod tibi humiliter offero, &
posthac in te discere, possidere, saturari,
conquiescere æternum sine. Sap. Amen.
Chorus. Amen. Sap. Ingrediamur ut
posthac nobiscum vivas. Salve redivive.
Chor. Salve plurimum & sempiternum.
Turb. O gaudium! vos spectatores vale-
te, & si quis meo exemplo animo inquietus,
mente turbidus, appetitibus indomi-
tus, ingenio vagabundus est, iudicio
delirus inter vos est, meo exemplo, ad se,
& ad has, & ad hanc, & ad illum supre-
mum nostrum redeat. Interea si meæ di-
splicuerunt turbæ, placuit conver-
sio. Benigno signo plausum
edite.

DEO GLORIA.

NA P
 CO
 MICA
 AC P
 Mihm
 concontexta
 Ludin
 professor
 GEORGI
 WITEB
 Alldorfina
 2000 16

 NOR
 TULLDO